Maa- ja metsätalousvaliokunnan kuuleminen 16.3.2022

Ukrainan tilanteen vaikutukset Suomen maatalouteen ja elintarvikkeiden saatavuuteen

Maa- ja metsätalousministeriö

Osastopäällikkö Minna-Mari Kaila

Maatalousekonomisti Antti Unnaslahti

Neuvotteleva virkamies Jukka Virolainen

Kansainvälinen tilanne

Ukrainan ja Venäjän merkitys kansainvälisillä maatalousraaka-ainemarkkinoilla

- Ukrainan päävilja on maissi 30-40 milj. tn tuotantomäärällä, vehnä 25-33 milj. tn ja kolmantena ohra n. 10 milj. tn.
- Kansainvälisessä vertailussa Ukrainan maissituotanto on noin 3 % koko maailman tuotannosta, mutta vehnällä sen osuus on 15 % ja ohralla 7 %.
- Tällä satokaudella Ukrainan osuus maailman kaupankäynnistä olisi ollut vehnällä 12 %, maissilla 18 %, ohralla 12 % ja rapsilla 16 %.
- Mustanmeren alueella normaalisti kilpailukykyisimmät ovat Venäjä ja Ukraina. Vehnän vientimäärä on 1/3 maailman kaupasta, n. 1/5 % maissin ja 80 % auringonkukkaöljyn. Venäjä ja Ukraina ovat perinteisesti toimittaneet viljaa Pohjois-Afrikkaan, Lähi-Itään ja Aasiaan.
- EU:n tuonnista Ukrainan osuus maissista 57 % ja vehnästä 30 %. Öljykasveilla rapsista 42 %, auringonkukansiemenistä 15 %, -rouheesta 47 % ja –öljystä 86%.

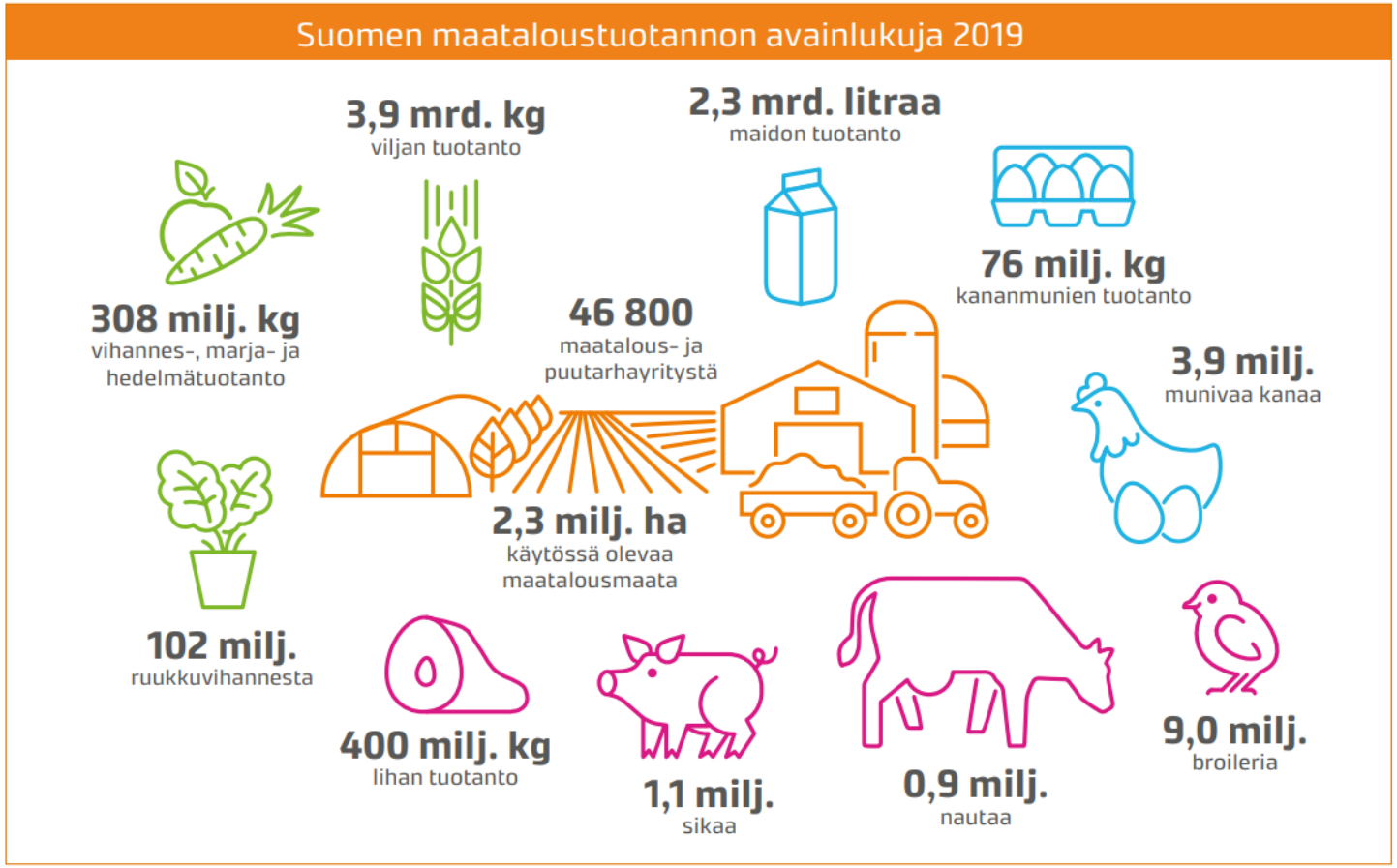
Sotatoimien välittömät vaikutukset maatalousraaka-ainemarkkinoilla

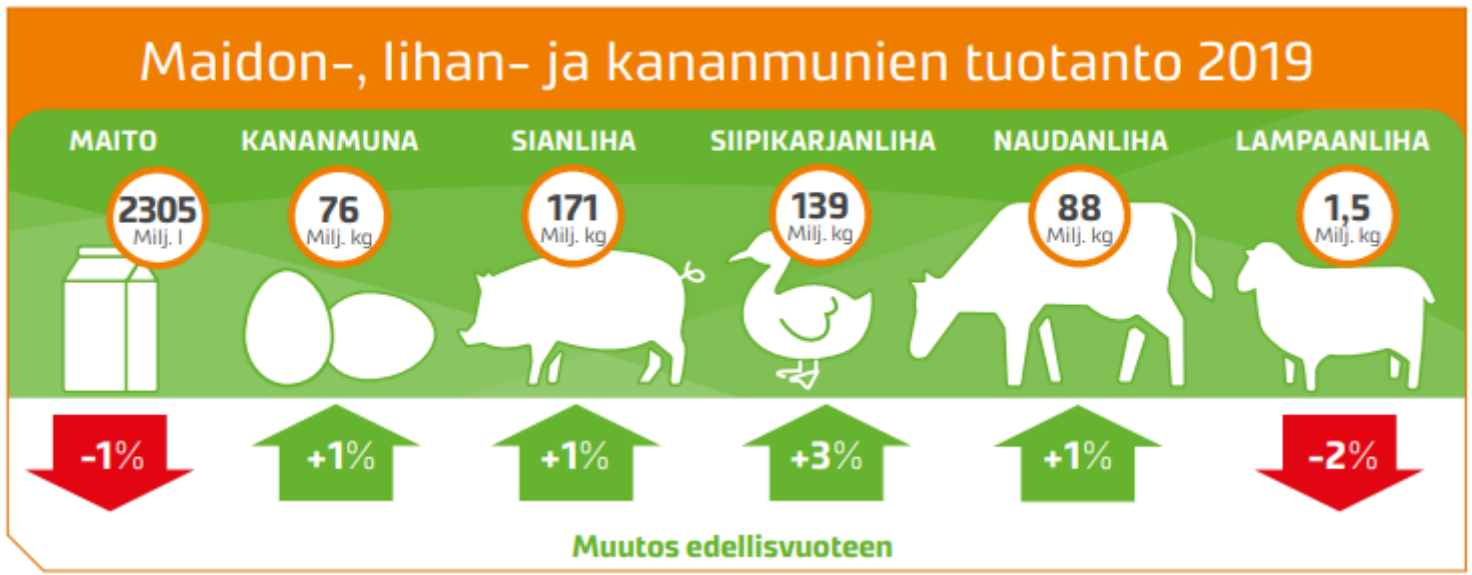
- Sota sekoitti välittömästi myös maatalousraaka-aineiden maailmanmarkkinat. Entuudestaan korkeat viljojen ja öljykasvien markkinahinnat lähtivät vahvistumaan ennätystasoille.
- EU:ssa esimerkiksi leipävehnän vientihinta Ranskassa (fob Rouen) kohosi sotatoimien aloituspäivänä tasolle 325 €/tn ja ylitti viime joulukuussa olleen hintapiikin. Fob Rouen maaliskuun alkupuolella tasolla 400 €/tn. Futuurihinnat ovat rikkoneet aiempia ennätyksiä kansainvälisissä raaka-ainepörsseissä. Välitön vaikutus kotieläinsektorille ja elintarvikkeisiin.
- Ukrainan viljan vientitoiminta tyrehtyi (maalis- ja huhtikuu laivaukset peruttiin heti). Ukrainan jäljellä oleva viljan vientimäärä kesäkuun loppuun mennessä arviolta n. 22 milj. tn. Öljykasvien toimitukset pahasti kesken => EU, Intia ja Kiina.
- Venäjän viljan vientitoiminta supistuu 2021/2022 (arvio -16%).
- Nopealla aikataululla korvaavat toimittajat kansainvälisillä markkinoilla? Mustanmeren alueen vientitoiminnan häiriinnyttyä kauppavirrat ovat sekoittuneet.

Näkymiä vuodelle 2022/2023

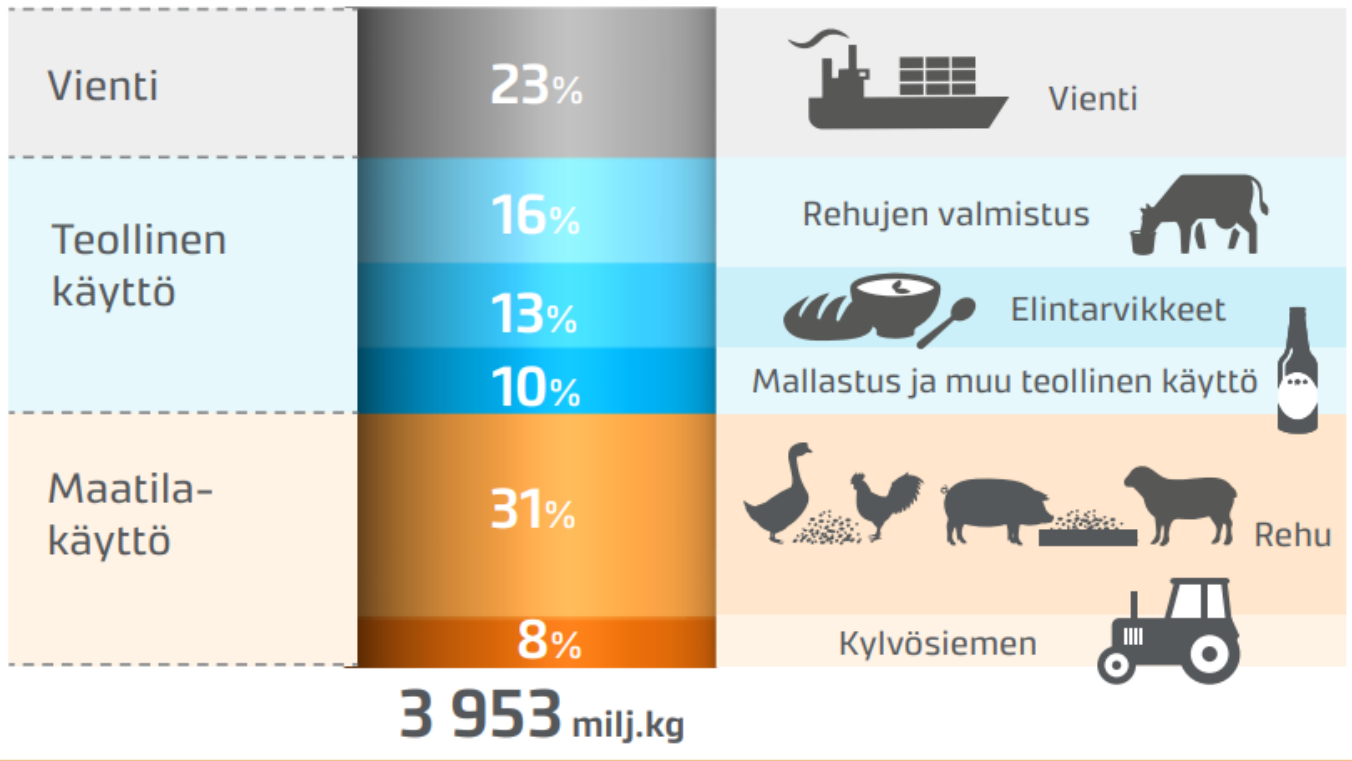
- Ukrainassa kevättyöt alkavat maaliskuussa, joten sota vaikuttaa niiden etenemiseen ja tulevaan satoon. Erityisesti maissin ja auringonkukan osalta.
- Sadonkorjuun osalta tilanne on arvailujen varassa. Ukraina ensi talvena poissa viljamarkkinoilta? Mistä korvaajat?
- Venäjän vientitoiminta 2022/23? Luotettavuus, talouspakotteet ja Venäjän vastatoimet.
- Myös muiden raaka-aineiden (öljy, maakaasu, sähkö …) hinnat ovat jatkaneet vahvistumistaan. Luovat painetta elintarvikkeiden hintojen nousuun.
- EU:n tuontiriippuvuus Venäjästä (öljy 25%, maakaasu 30%, lannoitteet 30% …) ja sen vähentäminen. Venäjän vientirajoitteet EU:hun? Näkyy markkinahinnoissa => maatalouden tuotantopanokset, maatalousraaka-aineet, elintarvikesektori
- Tilanteeseen on reagoitu EU:n jäsenvaltioissa: esim. Unkarissa pysäytetty viljan vienti, Bulgariassa ja Romaniassa hidastettu viljan vientitoimintaa.
- Ukrainan ja Venäjän viljatoimitusten tyrehtyessä Pohjois-Afrikan ja Lähi-Idän markkinoille, heikentää se heidän ruokaturvaa. Heijasteita EU:n suuntaan?
- FAO:n maailman elintarvikehintaindeksi nousi helmikuussa ennätystasolleen.

Näkymät Suomessa

Maidon-, lihan- ja kananmunien tuotanto 2019
MAITO
2305
Milj. l
KANANMUNA
76
Milj. kg
SIANLIHA
171
Milj. kg
SIIPIKARJANLIHA
139
Milj. kg
NAUDANLIHA
88
Milj. kg
LAMPAANLIHA
1,5
Milj. kg
-1%
+1%
+1%
+3%
+1%
-2%
Muutos edellisvuoteen

Viljasadon 2019 käyttö Suomessa (milj. kg)

Viljasato vuodessa (esim. 2019)

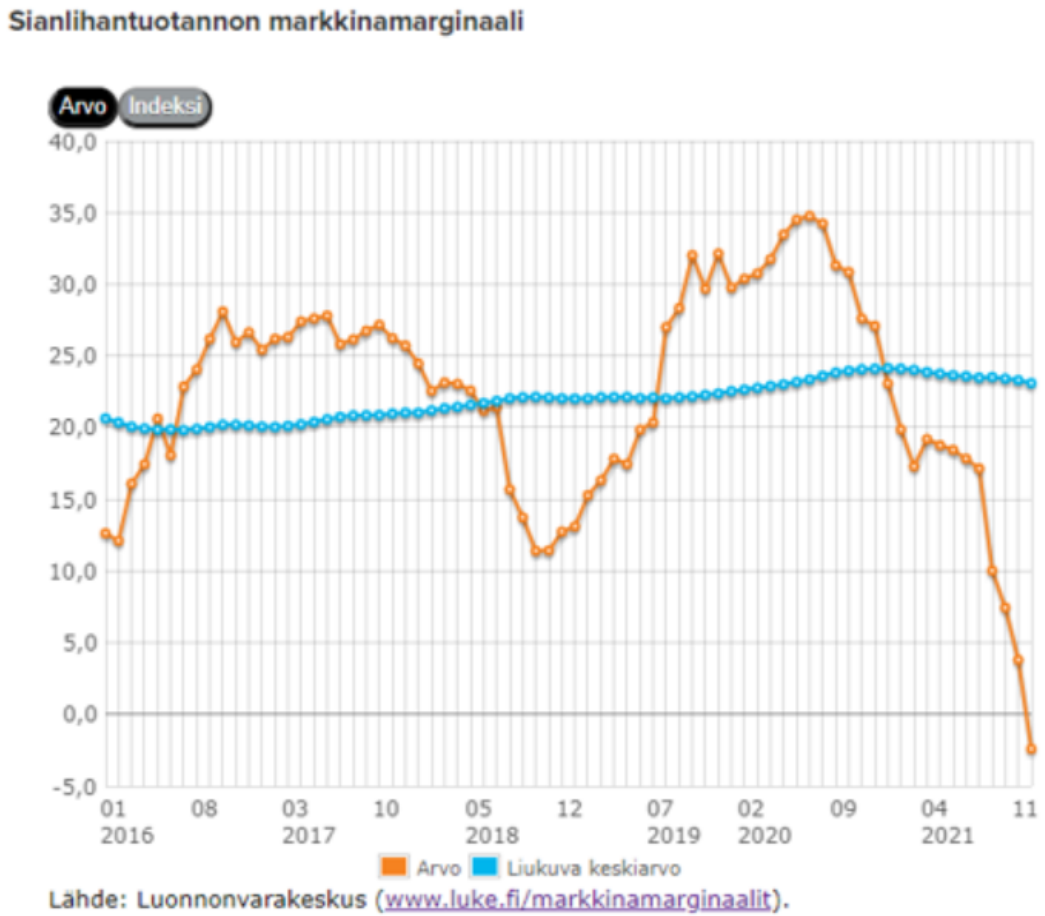
3953 milj. kg

16 %	rehujen valmistus	632	
31 %	maatilakäyttö (rehu)	1 225	
		1 858	miljoonaa kg viljaa
	hinnan muutos	150-->270 €/tonni	
		120	

rehujen kallistuminen (pelkkä vilja)	223	miljoonaa euroa

Sianlihatuotannon markkinamarginaal issa tuoton muodostaa sianlihatuotto.

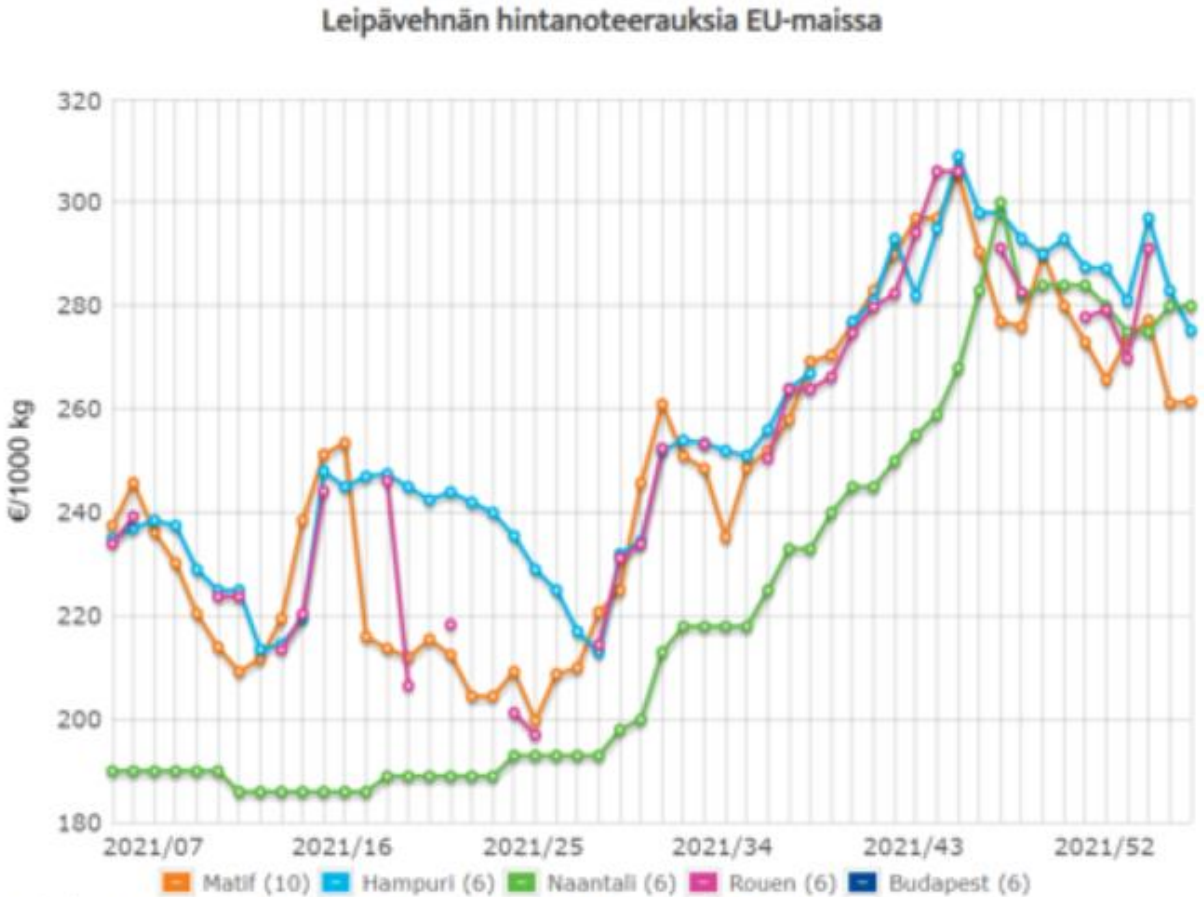
Menoerät ovat: porsas, ohra, sian seosrehu, sähkö ja muut muuttuvat kustannukset. Marginaali lasketaan yhtä lihasikaa kohti.

Vehnän hintanoteeraus on noussut viljapörsseissä viimeisen viikon sisällä kymmeniä euroja per tonni.

Myös futuurihinnat ensi syksylle ovat korkeita.

→ Lisää viljelyhalukkuutta

Lähde: Luonnonvarakeskus, Maataloustuotteiden EU-hintaseuranta.

Johtopäätökset 1

- Hintasuhteiden muutos kurittaa alkuvaiheessa erityisesti kotieläintuotantoa nousevien rehukustannusten muodossa
- Kasvinviljely- ja kotieläintiloilla painaa vielä viime kesän niukka sato kuivuudesta johtuen
- Panosten poikkeuksellinen kallistuminen, mutta myös viljan ja valkuaiskasvien kallistuminen luo epävarmuutta
- Rajusti nousevat viljan ja valkuaisen hinnat luovat tukijärjestelmiä parempia kannusteita viljelylle

→ Ruoan hinta nousee vääjäämättä

Johtopäätökset 2

- Suomen tapauksessa lyhyellä aikavälillä kalliin polttoaineen ja kalliin lannoitteen tilanteessa panokset tulee käyttää siellä, mistä niille saadaan paras vaste
- Viljelypanosten saatavuus- ja hintatilanne loppuvuonna ja vuonna 2023 on suurin epävarmuutta nyt aiheuttava markkinatekijä kasvinviljelyssä
- Tuotantopanosten saatavuus kesästä 2022 eteenpäin seuraavaa vuotta kohti on keskeisin huoltovarmuuskysymys
- Arvioiden mukaan lannoitetta on riittävästi tämän vuoden tuotantoa varten
- Lannoiteraaka-aineiden saatavuus ja isot hintaheilahdukset aiheuttavat suuren epävarmuuden vuoden 2023 tarpeisiin